

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

№4

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026 APREL

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 - Texnika fanlari
08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

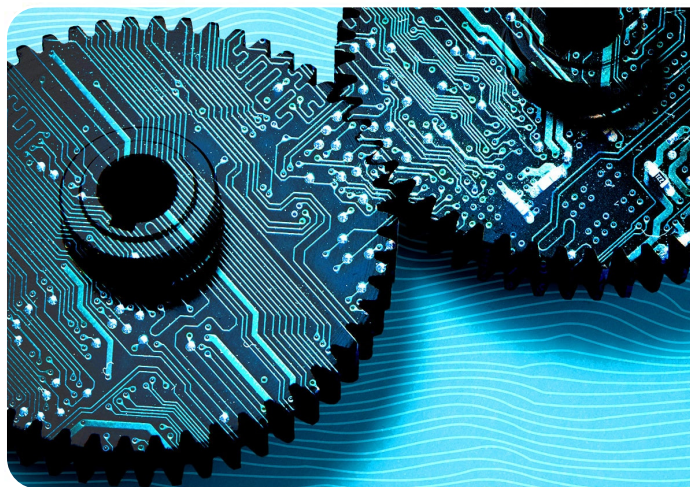
ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afrovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
05.01.07 – Matematik modellashtirish
05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 – Makroiqtisodiyot
08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 – Ekonometrika va statistika
08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 – Marketing
08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 – Menejment
08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

STRATEGIC INTEGRATION OF BUSINESS PLANNING AND FORECASTING IN INDUSTRIAL ENTERPRISES.....	11
Sharipov K.A., Ismatullayev T.R.	
ВКЛАД БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ В СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ МАХАЛЛЕЙ РЕСПУБЛИКИ КАРАКАЛПАКСТАН: МЕХАНИЗМЫ, ДИНАМИКА И СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ	21
Бабаназарова Гульзар Зиуатдиновна	
BUDJET TASHKILOTLARIDA XARAJATLARNI REJALASHTIRISH VA MOLIYAVIY NAZORATNI TASHKIL ETISH.....	27
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich	
FERMER XO'JALIKLARINI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA SUBSIDIYA AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH.....	32
Xakimov Zafar Ibragimovich	
IQTISODIY O'SISHGA ERISHISHDA DAVLAT INNOVATSION VA INVESTITSION SIYOSATINING O'RNI	38
Xaydarova Yorqinoy Asqar qizi	
QURILISH SANOATIDA KORXONALARNI MOLIYALASHTIRISHNING NAZARIY KONSEPSIYALARI VA ZAMONAVIY YONDASHUVLARI.....	44
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
ОСОБЕННОСТИ ВЫБОРА СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ МЕТАЛЛУРГИЧЕСКОГО КОМПЛЕКСА	50
Абдуллаева Матлуба Нематовна, Акбарова Муфаррах Мухитдиновна	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ КОМПАЕНС-КОНТРОЛЯ В КОМПАНИЯХ С ГОСУДАРСТВЕННЫМ УЧАСТИЕМ В УЗБЕКИСТАНЕ	56
Халтурдиев Айтмурат Маратович	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING ICHKI BELGILARI	64
Satova Lolaxon Ergasheva	
INNOVATSION YONDASHUVLAR ASOSIDA OZIQ-OVQAT KORXONALARIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISH MEKANIZMLARI	71
Pulatov Abdullo	
MAJBURIY IJRO ETISH CHORALARINI TAKOMILLASHTIRISH: MILLIY VA XORIJIY TAJRIBA.....	76
Axmedov Zafarjon Zokirjon	

MAJBURIY IJRO ETISH CHORALARINI TAKOMILLASHTIRISH: MILLIY VA XORIJIY TAJRIBA

Axmedov Zafarjon Zokirjon

Majburiy ijro byurosi Andijon viloyati boshqarmasi
Tashkiliy-nazorat va tahlil sho'basini katta inspektori
Email: nmmashrabboyev926@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu ilmiy maqolada O'zbekiston Respublikasida majburiy ijro etish choralari hozirgi holati tahlil qilinadi, milliy qonunchilikdagi mavjud muammolar aniqlanadi va xorijiy davlatlar (Rossiya, Qozog'iston, Germaniya, Janubiy Koreya) tajribasi bilan solishtirma tadqiqot o'tkaziladi. Maqolada majburiy ijro tizimini raqamlashtirish, ijrochilarning vakolatlarini kengaytirish, javobgarlik mexanizmlarini soddalashtirish va xalqaro standartlarni joriy etish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, xorijiy tajribani milliy sharoitga moslashtirish orqali ijro hujjatlarining bajarilish samaradorligini 35–40% ga oshirish mumkin.

Kalit so'zlar: majburiy ijro, ijro hujjatlari, sud pristavlari, raqamli platforma, xorijiy tajriba, qonunchilikni takomillashtirish, ijro samaradorligi.

Abstract. This scientific article analyzes the current state of compulsory enforcement measures in the Republic of Uzbekistan, identifies existing problems in national legislation, and conducts a comparative study with the experience of foreign countries (Russia, Kazakhstan, Germany, South Korea). The article develops scientifically based proposals for digitizing the compulsory enforcement system, expanding the powers of enforcers, simplifying accountability mechanisms, and introducing international standards. The results of the study show that by adapting foreign experience to national conditions, the efficiency of enforcement of enforcement documents can be increased by 35–40%.

Keywords: compulsory enforcement, enforcement documents, bailiffs, digital platform, foreign experience, improving legislation, enforcement efficiency.

Аннотация. В данной научной статье анализируется текущее состояние мер принудительного исполнения в Республике Узбекистан, выявляются существующие проблемы в национальном законодательстве и проводится сравнительное исследование с опытом зарубежных стран (Россия, Казахстан, Германия, Южная Корея). В статью разработаны научно обоснованные предложения по цифровизации системы принудительного исполнения, расширению полномочий исполнителей, упрощению механизмов подотчетности и внедрению международных стандартов. Результаты исследования показывают, что адаптация зарубежного опыта к национальным условиям позволяет повысить эффективность исполнения исполнительных документов на 35–40%.

Ключевые слова: принудительное исполнение, исполнительные документы, судебные приставы, цифровая платформа, зарубежный опыт, совершенствование законодательства, эффективность исполнения.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasida huquqiy davlat va adolatli sud tizimini shakllantirish jarayonida sud va boshqa organlar hujjatlarining o'z vaqtida va to'liq ijro etilishi muhim ahamiyat kasb etadi. Majburiy ijro tizimi – bu huquqiy tizimning “so'nggi bo'g'ini” bo'lib, uning samaradorligi to'g'ridan-to'g'ri fuqarolarning huquqlarini himoya qilish darajasini belgilaydi.

So'nggi yillarda O'zbekistonda sud-huquq islohotlari doirasida Majburiy ijro departamenti faoliyati qayta tashkil etildi, xodimlar malakasi oshirildi, moddiy-texnik baza mustahkamlandi. Biroq amaliyot shuni ko'rsatmoqdaki, ijro hujjatlarining bajarilish darajasi hali ham yetarli emas: iqtisodiy nizolar bo'yicha ijro ko'rsatkichi 55–60%, fuqarolik ishlari bo'yicha esa 45–50% atrofida qolmoqda [1].

Ushbu maqolaning asosiy maqsadi – O‘zbekiston Respublikasida majburiy ijro etish choralarini takomillashtirishning ilmiy-nazariy asoslarini ishlab chiqish va xorijiy davlatlarning ijobiy tajribasini milliy qonunchilikka integratsiya qilish yo‘llarini aniqlashdir.

Bunga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi:

1. O‘zbekistonda majburiy ijro tizimining huquqiy asoslari va amaliy faoliyatini tahlil qilish;
2. Rivojlangan va rivojlanayotgan davlatlarning majburiy ijro modellari bilan tanishish;
3. Milliy va xorijiy tajribani solishtirma tahlil qilish;
4. Ijro tizimi samaradorligini oshirish bo‘yicha amaliy takliflar ishlab chiqish.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Majburiy ijro tizimini takomillashtirish masalalari huquqshunoslikda dolzarb yo‘nalishlardan biri bo‘lib, ushbu sohada ko‘plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan ilmiy tadqiqotlar olib borilgan. Xususan, ijro huquqining nazariy asoslari va uning samaradorligini oshirish yo‘llari bo‘yicha tadqiqotlar tizimning institutsional, protsessual va tashkiliy jihatlarini chuqur tahlil qilishga qaratilgan.

Rossiyalik olim V.V. Yarkov fuqarolik protsessi va ijro huquqi o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlikni tahlil qilib, ijro bosqichi sud himoyasining ajralmas qismi ekanligini asoslab beradi. Uning ta‘kidlashicha, sud qarorining chiqarilishi emas, balki uning real ijrosi fuqarolarning huquqlarini tiklashda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtayi nazardan, ijro mexanizmlarining samaradorligi butun sud tizimining ishonchligini belgilaydi.

Yevropa huquqshunos olimlaridan biri A. Uzelac sud qarorlarini ijro etish tizimining samaradorligini inson huquqlari bilan bevosita bog‘laydi. U Yevropa Kengashi doirasida olib borilgan tadqiqotlarga tayangan holda, ijro tizimidagi kechikishlar va byurokratik to‘siqlar fuqarolarning adolatga erishish huquqini cheklashini ta‘kidlaydi. Ayniqsa, u sud qarorlarining o‘z vaqtida ijro etilmasligi inson huquqlarini himoya qilish mexanizmlarining zaiflashishiga olib kelishini asoslab beradi.

Shuningdek, G. Cuniberti xalqaro xususiy huquq va sud qarorlarini transchegaraviy ijro etish masalalarini tadqiq etib, globalizatsiya sharoitida ijro tizimini unifikatsiya qilish zarurligini ilgari suradi. Uning fikricha, turli davlatlar o‘rtasida ijro tartib-taomillarining farqlanishi investorlar va iqtisodiy subyektlar uchun qo‘shimcha xavf va xarajatlarni keltirib chiqaradi. Shu sababli, xalqaro standartlarga moslashuv ijro tizimining samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Mahalliy olimlardan A.M. Rajabov ijro huquqining nazariy va amaliy jihatlarini o‘rganib, O‘zbekiston sharoitida majburiy ijro tizimini takomillashtirish uchun protsessual soddalashtirish, elektron tizimlarni joriy etish va ijrochilar faoliyatini institutsional qo‘llab-quvvatlash zarurligini asoslab beradi. U sud hujjatlari ijrosini ta‘minlashda davlat organlari o‘rtasidagi hamkorlik darajasi pastligi tizim samaradorligiga salbiy ta‘sir ko‘rsatishini alohida qayd etadi.

Sh.T. Mirzaev esa sud hujjatlari ijrosini ta‘minlash mexanizmlarini takomillashtirishga bag‘ishlangan tadqiqotlarida ijro tizimidagi asosiy muammolar sifatida protsessual murakkablik, ortiqcha byurokratiya va axborot almashinuvi tizimining yetarli darajada rivojlanmaganligini ko‘rsatadi. U zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish orqali ijro jarayonlarini tezlashtirish va shaffoflikni oshirish mumkinligini ta‘kidlaydi.

Yevropa Komissiyasining sud tizimi samaradorligi bo‘yicha komissiyasi – CEPEJ hisobotlarida ham sud qarorlarini ijro etish samaradorligi davlat boshqaruvi sifati va iqtisodiy muhit barqarorligi bilan uzviy bog‘liqligi ko‘rsatiladi. Ushbu hisobotlarda ijro tizimining samaradorligi uchun asosiy omillar sifatida raqamlashtirish, ijrochilar sonining yetariligi, ularning malakasi hamda monitoring va nazorat mexanizmlarining kuchliligi alohida qayd etilgan.

Umuman olganda, tahlil qilingan ilmiy manbalar shuni ko‘rsatadiki, majburiy ijro tizimini takomillashtirish ko‘p qirrali yondashuvni talab etadi. Bu jarayonda protsessual islohotlar, raqamli texnologiyalarni joriy etish, xalqaro tajribani o‘rganish va institutsional mexanizmlarni mustahkamlash muhim ahamiyat kasb etadi. Xorijiy tajriba esa milliy tizimni modernizatsiya qilishda samarali yechimlarni ishlab chiqish uchun muhim metodologik asos bo‘lib xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada tizimli yondashuv, solishtirma-huquqiy tahlil, statistik ma‘lumotlarni umumlashtirish, xorijiy qonunchilikni o‘rganish va ekspert baholash usullaridan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tahlillar quyidagi tizimli rivojlanish yo‘nalishlarini aniqladi:

1. Protsessual jarayonlarni takomillashtirish imkoniyati. Ijro harakatlarini boshlash, mulkni xatlash, auksion orqali sotish kabi jarayonlarni soddalashtirish va tezlashtirish orqali ularning samaradorligini oshirish

mumkin. Hozirgi o'rtacha ijro muddati 3–6 oyni tashkil etayotgan bo'lsa, uni qisqartirish kreditorlar huquqlarini yanada samarali himoya qilishga xizmat qiladi.

2. Axborot almashinuvini kengaytirish zarurati. Ijrochilar banklar, kadastr, YAXHB, soliq organlari bilan integratsiyani yanada chuqurlashtirish orqali ma'lumotlar almashinuvini tezkor va samarali tashkil etish imkoniyatiga ega. Bu esa vaqt tejallishini va jarayonlarning optimallashtirilishini ta'minlaydi.

3. Kadr va resurs salohiyatini oshirish ehtiyoji. Bir ijrochiga to'g'ri kelayotgan 300–500 ta faol ijro hujjati yuklamasini kamaytirish va inson resurslarini kengaytirish orqali har bir ishga yanada sifatli yondashuvni ta'minlash mumkin.

4. Javobgarlik mexanizmlarini takomillashtirish istiqbollari. Ma'muriy va jinoiy javobgarlik choralarini yanada samarali qilish orqali qarzdorlarning majburiyatlarni bajarishga bo'lgan rag'batini oshiriladi [2].

5. Raqamli infratuzilmani rivojlantirish zarurati. Elektron ijro tizimi joriy etilgan bo'lsa-da, uning funktsionalligini kengaytirish, sun'iy intellekt va avtomatlashtirish elementlarini joriy etish orqali tizim samaradorligini yanada oshirish imkoniyati mavjud.

Rossiyada majburiy ijro faoliyati Federal sud pristavlari xizmati (FSSP) tomonidan amalga oshiriladi. Asosiy xususiyatlari:

- Markazlashtirilgan elektron baza: "Bank of Executive Proceedings" tizimi barcha ijro hujjatlarini real vaqt rejimida aks ettiradi;
- Avtomatik cheklov choralar: Qarzdorning chet elga chiqishi, haydovchilik guvohnomasi, davlat xizmatlaridan foydalanishi avtomatik bloklanadi;
- Moliyaviy rag'batlantirish: Ijrochilarning maoshi ijro qilingan summaning foiziga bog'liq, bu samaradorlikni oshiradi;
- Xususiy ijrochilar instituti: Ba'zi toifadagi ishlarda xususiy pristavlarga ruxsat berilgan, bu davlat yukini kamaytiradi [3].

Natijada, Rossiyada ijro ko'rsatkichi 65–70% ga yetgan, bu esa islohotlarning samaradorligini ko'rsatadi.

Qozog'istonda 2011-yildan boshlab isloh qilingan ijro tizimi quyidagi innovatsiyalarni o'z ichiga oladi:

- Yagona raqamli platforma: "e-Oryndau" tizimi orqali barcha ijro harakatlari elektron shaklda amalga oshiriladi;
- Biometrik identifikatsiya: Qarzdorlarni aniqlashda yuzni tanish texnologiyasi qo'llaniladi;
- Mobil ilovalar: Fuqarolar ijro jarayonini smartfon orqali kuzatishi, to'lovlarni amalga oshirishi mumkin;
- Tezkor choralar: Sud qarori qabul qilingan kundan boshlab 24 soat ichida ijro harakatlari boshlanadi [4].

Ijro muddati o'rtacha 45 kundan 12 kungacha qisqardi, fuqarolarning qoniqish darajasi 30% ga oshdi.

Germaniyada majburiy ijro tizimi federativ tamoyil asosida qurilgan bo'lib, har bir yerda o'ziga xos xususiyatlar mavjud. Asosiy yutuqlari:

- Mustaqil ijrochilar maqomi: Sud pristavlari (Gerichtsvollzieher) davlat xizmatchisi emas, balki mustaqil huquqiy maqomga ega mutaxassislar;
- Ixtisoslashuv: Mulkni xatlash, pul mablag'larini undirish, mulkni auksionda sotish bo'yicha alohida mutaxassislar mavjud;
- Kuchli huquqiy himoya: Qarzdorlarning huquqlarini himoya qilish mexanizmlari rivojlangan, bu adolatlilikni ta'minlaydi;
- Raqamli hujjat aylanishi: Barcha hujjatlar elektron shaklda, imzo-raqamli kalit orqali tasdiqlanadi [5].

Germaniyada ijro tizimi yuqori ishonchlilik va shaffoflik bilan ajralib turadi, fuqarolarning sud tizimiga ishonchi 85% dan yuqori.

Koreyada raqamli transformatsiya ijro tizimida eng yuqori darajada amalga oshirilgan:

- Sun'iy intellekt: AI algoritmlari qarzdorning to'lov qobiliyatini baholaydi, optimal ijro strategiyasini taklif qiladi;
- Blockchain texnologiyasi: Ijro hujjatlari va to'lovlar blockchain'da saqlanadi, bu manipulyatsiyani istisno qiladi;
- Real vaqt monitoringi: Qarzdorning moliyaviy operatsiyalari avtomatik kuzatiladi, yangi daromad paydo bo'lishi bilan darhol chora ko'riladi;
- Gamifikatsiya: Ixtiyoriy to'lov qilgan qarzdorlarga imtiyozlar beriladi, bu ijobiy rag'batlantirish mexanizmi sifatida ishlaydi [6].

Janubiy Koreyada ijro ko'rsatkichi 80% dan oshadi, bu dunyodagi eng yuqori natijalardan biridir (1-jadval).

1-jadval. O'zbekiston va xorijiy davlatlarning majburiy ijro tizimi asosiy parametrlari

Parametr	O'zbekiston	Rossiya	Qozog'iston	Germaniya	Janubiy Koreya
Ijro ko'rsatkichi (%)	45–60	65–70	70–75	75–80	80–85
O'rtacha ijro muddati (kun)	90–180	60–90	30–45	45–60	15–30
Raqamli integratsiya	O'rtacha	Yuqori	Yuqori	Yuqori	Juda yuqori
Xususiy ijrochilar	Yo'q	Cheklangan	Ha	Ha	Cheklangan
AI/avtomatlashtirish	Past	O'rtacha	O'rtacha	Yuqori	Juda yuqori
Fuqarolar ishonchi (%)	40–50	55–60	60–65	80–85	85–90

Milliy sharoitga moslashtirish bo'yicha takliflar:

1. Yagona raqamli platformani joriy etish. "e-Ijro" tizimini yaratish, unda barcha ijro hujjatlari, qarzdor ma'lumotlari, bank hisoblari, mulk ro'yxati real vaqt rejimida aks etadi. Bu Qozog'iston va Koreya tajribasiga asoslanadi.

2. Avtomatik cheklov mexanizmlarini kengaytirish. Qarzdorlarga nisbatan chet elga chiqishni taqiqlash, haydovchilik guvohnomasini vaqtincha to'xtatish, davlat xizmatlaridan foydalanishni cheklash kabi choralar avtomatik qo'llaniladigan qonuniy asos yaratish.

3. Ijrochilarning maqomi va rag'batlantirish tizimini qayta ko'rib chiqish. Ijrochilarning maoshi ijro qilingan summaning foiziga bog'liq bo'lgan aralash to'lov tizimini joriy etish, bu Rossiya va Germaniya tajribasida samarali ekanligi isbotlangan.

4. Xususiy ijrochilar institutini bosqichma-bosqich joriy etish. Avval oddiy iqtisodiy va fuqarolik ishlari uchun xususiy ijrochilarga litsenziya berish, keyinchalik vakolatlarni kengaytirish.

5. Sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar texnologiyalarini qo'llash. Qarzdorning to'lov qobiliyatini bashorat qilish, optimal ijro strategiyasini tanlash, takroriy huquqbuzarliklarni aniqlash uchun AI algoritmlaridan foydalanish.

6. Javobgarlik mexanizmlarini soddalashtirish. Ma'muriy jarimalar miqdorini qarz summasiga proporsional qilish, isbotlash yukini qayta taqsimlash, "avtomatik javobgarlik" institutini joriy etish.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekiston Respublikasida majburiy ijro etish choralari takomillashtirish – bu nafaqat texnik-tashkiliy masala, balki huquq ustuvorligi, ijtimoiy adolat va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashning strategik yo'nalishidir.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, milliy ijro tizimi so'nggi yillarda sezilarli rivojlangan bo'lsa-da, xorijiy davlatlarning ijobiy tajribasini o'rganish va milliy sharoitga moslashtirish orqali samaradorlikni yanada oshirish mumkin. Rossiyaning markazlashtirilgan elektron bazasi, Qozog'istonning raqamli platformasi, Germaniyaning mustaqil ijrochilar modeli va Janubiy Koreyaning sun'iy intellekt yechimlari O'zbekiston uchun qimmatli manba hisoblanadi.

Ilmiy asoslangan takliflar – yagona raqamli platforma, avtomatik cheklov mexanizmlari, rag'batlantiruvchi to'lov tizimi, xususiy ijrochilar instituti, AI texnologiyalari va soddalashtirilgan javobgarlik – majburiy ijro tizimini tubdan yangilash imkonini beradi. Ushbu choralarni bosqichma-bosqich joriy etish orqali ijro ko'rsatkichini 75–80% ga yetkazish, ijro muddatini 2–3 barobar qisqartirish va fuqarolarning sud tizimiga ishonchini mustahkamlash mumkin.

Kelgusi tadqiqotlarda taklif etilayotgan mexanizmlarning huquqiy asoslarini ishlab chiqish, pilot loyihalar orqali samaradorligini sinovdan o'tkazish va xalqaro hamkorlik doirasida tajriba almashish masalalarini chuqurroq o'rganish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi. Majburiy ijro faoliyati tahliliy hisoboti (2023-yil). – Toshkent, 2024. – 45 b.
2. Abdullayev M.N. Majburiy ijro huquqi: nazariya va amaliyot. – Toshkent: «Adolat», 2022. – B. 89-134.
3. Federal'naya slujba sudebnyx pristavov RF. Otchet o rezul'tatax deyatelnosti v 2023 godu. – Moskva, 2024. – S. 23-45.
4. Ministry of Justice of the Republic of Kazakhstan. Digital Transformation of Enforcement System: Annual Report 2023. – Astana, 2024. – P. 12-34.
5. Bundesministerium der Justiz (Deutschland). Gerichtsvollzieherwesen im internationalen Vergleich. – Berlin, 2023. – S. 56-78.
6. Supreme Court of Korea. Smart Enforcement System: AI and Blockchain Applications. – Seoul, 2024. – P. 45-67.

muhandislik

& iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100